



Tannhelsetjenesten i Nordland:

Rekruttering og stabilisering

Dette ser ut til å være ledelsens mantra – og Nordland fylkeskommune gjør mye for å fylle de ledige tannlegestillingene, og ikke minst for å beholde tannlegene når de først er kommet til fylket. Nærmere halvparten av tannlegene er stabile, og sammen med tannhelsesekretærer med lang fartstid sørger de for å holde hjulene i gang. De fleste av 28 tannpleierstillinger er besatt, men man begynner å se en lekkasje til privat praksis. Aetat-vikarer bemanner klinikker som står ledige, og det satses på ulike forebyggende tiltak. Av de seks «overtannlegene» er halvparten ikke-tannleger.

Nordland er et av de fylkene som har hatt størst andel vakanser i de senere år. Til midt på 1990-tallet var situasjonen til å leve med, men siden har ledigheten ligget på 20–25 %. Fylket er stort og langstrakt, og befolkningen bor så spredt at det kan være vanskelig å oppfylle deres ønske om tannklinikk på hjemstedet. Når i tillegg de nyutdannede tannlegene helst vil arbeide på klinikker med flere tannleger og mulighet for faglig fellesskap, og bo på et sted med et visst minimum av «tettstedtilbud», er det ikke enkelt for ledelsen. Tidende tok turen til Nordland for å treffe fylkestannlegens stab og overtannlegene for å få deres

syn på denne utfordringen. Og for å oppleve på nært hold hva som gjøres rundt på noen av klinikkene for at nordlendingene skal få en best mulig tannhelse trass i tannlegemangelen.

Rekruttering

Tannhelsetjenesten i Nordland bruker mer enn 1 mill. kroner årlig på å rekruttere tannleger til fylket. Det fortalte personalkonsulent Anne-Lovise Reiche da hun innledet til diskusjon om rekruttering og stabilisering på overtannlegemøtet i Bodø i mars. Det er et bredt spekter av tiltak, fra avertering, besøk ved fakultetene og deltakelse på rekrutteringsmøter i utlandet til sommerjobb for studenter og finansiering av besøk i fylket for tannleger som er interessert i jobb i Nordland. De største utgiftene går imidlertid til etableringstilskudd eller nedskrivning av studielån og flytteutgifter.

Tannlegene kan velge mellom nedskrivning av studielån og etableringstilskudd. Studielånet nedskrives med inntil 10 % (maks. 16 500 kroner) de fire første årene, og ekstra skatt blir dekket av arbeidsgiver. Etableringstilskuddet er 30 000 kroner per år de første tre årene, og dette må tannlegen skatte av på ordinær måte. Det viser seg at de aller fleste velger det siste alternativet. Flytteutgifter, som dekkes etter to år

i fylket, beløper seg til 230 000 kroner i året.

Stabilisering

En ting er å rekruttere, men en enda større utfordring er å beholde tannlegene i litt lengre tid. Det har vært sagt at tannhelsetjenesten i Nordland fungerer som et skoleskip for nyutdannede tannleger, og overtannlegene bekrefter at det fortsatt er tilfelle. For å beholde tannlegene er det innført et stabilitets tillegg på 10 000 kroner det første året, som påplusses med samme beløp hvert år til 70 000 kroner etter sju år.

Etter ett år i Nordland får tannlegene 50 timer ekstra ferie, og etter tre år får de såkalt stabiliseringsstipend til dekning av kursutgifter som for tiden er 8 000 kroner annethvert år. Når de har arbeidet i tannhelsetjenesten i 10 år, får de 7 000 kroner per år til dekning av kursutgifter.

Andre stabiliseringstilbud er mulighet for økt klinisk virksomhet, leie av klinikk og ambulerings- og oppholdstillegg på 600 kroner per dag samt dekning av reise- og oppholdsutgifter, at tannleger står på venteliste for å få ambulere.

Et viktig tiltak som ikke gir økonomisk uttelling for den enkelte tannlege, er et introduksjonskurs over to dager som avholdes i Bodø. Spesielt for utenlandske tannleger er det viktig at de får innføring i lovgivning, trygderegler og det elektroniske journalsystemet som benyttes på klinikkene.

Andre stimulerings tiltak?

– Hva kan vi kutte ut av tiltak for å innføre noe annet som virker bedre, spurte fylkestannlege Tove Broback da overtannlegene skulle diskutere videreføringen av de tiltakene de har i dag. Hun fikk vel egentlig ikke svar på hva som kunne kuttes ut, men det var enighet om å satse mer på faglig støtte og



Ledergruppen møtes en gang i måneden. Fra venstre: Per Kristian Erikstad, Lill Vigdis Hansen, Lars Inge Byrkjeflot, Knut Wikstrand, Rolf Mensen, Anne-Lovise Reiche, Odd Roar Wetting og Tove Brobak.

Tannhelsetjenesten i Nordland – 2003-tall

Areal: 38 327 m² – tilsvarende Akershus, Aust-Agder, Buskerud, Oslo og Østfold til sammen

Folketall: 238 000 innbyggere – spredt bosetting

Tannhelsedistrikter: Ofoten, Salten, Lofoten og Vesterålen, Nord-Helgeland og Sør-Helgeland og Kompetansesenteret – tre av distriktene ledes av ikke-tannleger

Klinikker: 64 hoved- og 19 biklinikker

Tannlegestillinger: 101, hver fjerde stilling ubesatt, «turnover»: 18

Aetat-vikarer: 24

Nasjonaliteter tannleger: Omlag 2/3 fra Norge

Tannpleierstillinger: 28, de fleste besatt

Tannhelsesekretærstillinger: 118

Kompetansesenteret i Bodø: Omfatter hele spesialisttannhelsetjenesten i Nordland og ledes av en overtannlege. I tillegg til klinikken i Bodø med kjeveortopedi, protetikk og periodonti, er tjenesten desentralisert med offentlig ansatte kjeveortopedier og private spesialister som er tilknyttet senteret.

Brutto utgifter: 166,6 mill. kroner

Inntekter: 51,5 mill. kroner

Netto utgifter: 115,1 mill. kroner

utvikling. Introduksjonskurset skal arrangeres to ganger i året, og det er allerede innført en fadderordning for nye tannleger på entannlegeklinikker, slik at de har en kollega å henvende seg til. Ikke alle overtannlegene har vært like flinke til å bruke denne ordningen foreløpig.

De ubesatte stillingene finnes stort sett på entannlegeklinikker på fjerne steder, og det kan i hvert fall være vanskelig å ansette utlendinger der. Det ser ut til at det kan være vanskelig å nedlegge en eneste av de 80–90 tankklinikkene i Nordland fylke, men ambulerende må være et godt alternativ som har fungert blant annet på Træna, Værøy og Røst i mange år. En annen mulighet kan være å la en tannpleier betjene klinikken fast, slik som det er gjort på Dønna.

En idé som ble lansert, var å gi nyan-satte kursstipend allerede første året. Ett av distriktene har innført en slik ordning ved å benytte midler fra bonuspotten, og overtannlegen mente at det viktigste ved en slik ordning er den friheten det gir den enkelte til å disponere et beløp til kurs.

Mobil tankklinik

Et alternativ til entannlegeklinik på hvert et nes, der det knapt er befolkningsgrunnlag for en tannlege, kan være en buss med to fullt utstyrte tankklinikker. Politikerne i Nordland ønsker å utrede et slikt alternativ, og en arbeidsgruppe bestående av tre overtannleger arbeider nå med saken.

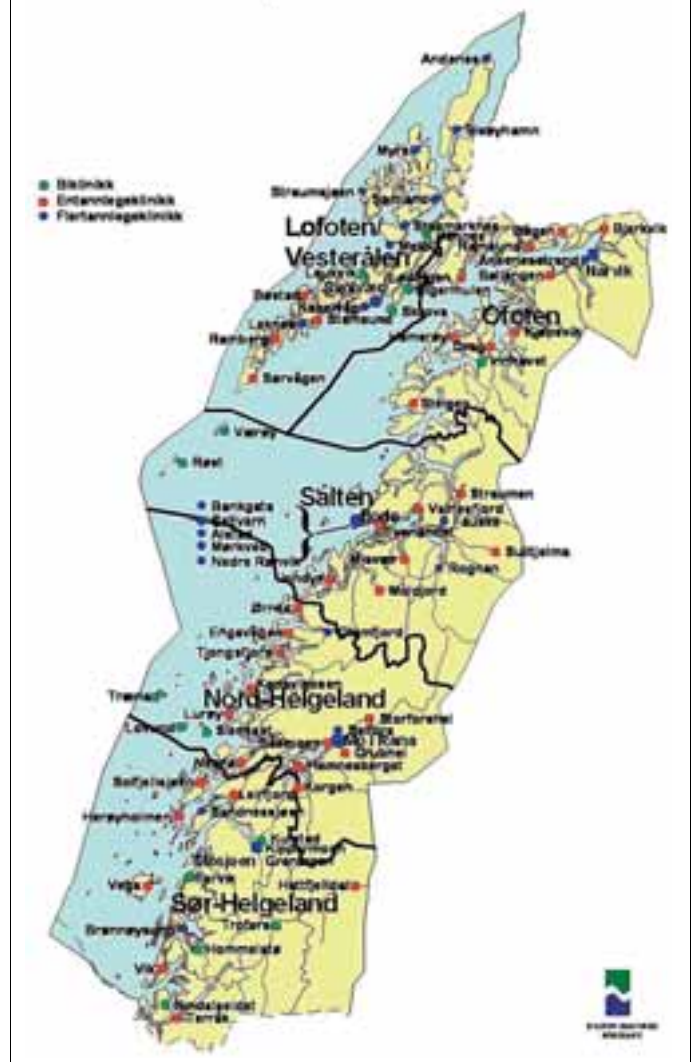
Arbeidsgruppen har sammen med Eiendomsseksjonen i fylket kontakt med Folkehelseinstituttet som har erfaring med mammo-graffibusser. Siviløkonomi-studentene ved Høgskolen i Bodø som utreder økonomien, skal også foreta en spørreundersøkelse blant tannleger, tannpleiere og tannhelsesekretærer for å undersøke personellet syn på tankklinik på hjul.

Man legger opp til at bussen skal ha to enheter for å imøtekomme de unge tannlegenes ønske om å ikke jobbe alene. Og klinikkene skal ikke være noe dårligere utstyrt enn en stasjonær klinikk, snarere tvert i mot. Derfor er ikke dette noen billig løsning – det ser ut til at kostnadene kan bli 10–11 millioner kroner. Hva driftsutgiftene blir og hvor stor utnyttingsgraden kan være, er fortsatt under utredning. Så blir det opp til politikerne å avgjøre saken når utredningen foreligger og de ser hva kostnadene blir.

«Overtannlegen» er ikke tannlege

Heller ikke overtannleger vokser på trær i Nordland. I tre av de seks tannhelsedistriktene (inkludert Kompetansesenteret) er det ansatt en «leder» fordi det var få eller ingen søkere til overtannlegestillingen. En forutsetning for en slik løsning er at man finner en tannlege som kan være faglig ansvarlig

Tannhelsetjenesten i Nordland



i distriktet, blant annet for å behandle klagesaker og delta i planleggingen av faglige møter.

På møtet i Bodø treffer vi tannpleier Lill Vigdis Hansen som leder Nord-Helgeland distrikt og siviløkonom Odd Roar Wetting i Lofoten og Vesterålen. Begge har vært i stillingen i 2–3 år og synes de har fått positiv mottakelse av de ansatte. Hun synes det har vært spennende og lærerikt, men savner å være tannpleier. Dessuten har det vært problematisk å etablere en ordning for fagansvaret. Han savner ikke banken der han tidligere jobbet og trives godt som leder i tannhelsetjenesten. Han synes faktisk det er artig, men innrømmer at det var en viss skepsis ute da han begynte.

Tilsynsmeldingen

En uke før besøket i Nordland hadde Statens helsetilsyn offentliggjort rapporten «Tannhelsetjenesten i Norge» der omfanget av tannhelsetjenesten for de prioriterte gruppene og bemanningssituasjonen i tannhelsetjenesten blir drøftet. Det kunne vært interessant å få fylkestannlegens og overtannlegens syn på denne rapporten, som blant annet konkluderer med at Nordland,

i likhet med de andre nordnorske fylkene, har et høyt kostnadsnivå og ligger lavest i landet når det gjelder antall personer under tilsyn per tannlege- og tannpleierårsverk. Det var imidlertid for tidlig; det kan kreve litt tid å studere tabeller og gå inn i Helsetilsynets fremstilling av situasjonen, så rapporten skal først behandles på neste overtannlegemøte.

For en utenforstående betrakter er

det imidlertid innlysende at det *må* være kostnadskrevenende å holde i gang et utall av klinikker i et langstrakt fylke, ansette og stadig trene opp ferske tannleger som reiser igjen etter kort tid, avholde distriktsmøter og etatsmøter og sende folk på kurs andre steder i landet for å nevne noe.

Tekst og foto: Reidun Stenvik

Tiåringer blir eksperter på tannpuss

Ved Mørkved tannklinikk utenfor Bodø holder de på tradisjonene. I år er det 17 år siden de første gang gjennomførte et tannpussekurs for 10-åringene. Dette gjentas årlig, etter stort sett samme opplegg. Evalueringen som det første året inkluderte registrering av VPI (Visible Plaque Index) før og etter, viste at renholdet var blitt forbedret. Senere har de forenklet kurset og evaluerer nå bare selve gjennomføringen. Mørkved og Alstad tannklinikk, som også avholder tannpussekurs, har DMFT-tall som er bedre enn gjennomsnittet for fylket.

Det begynte med et kurs i tannhelsepedagogikk som Lars Skjold Wilhelmsen fra Universitetet i Bergen holdt i alle distrikter i Nordland i 1987, forteller klinikkisjef Anne Grete Mensen ved Mørkved (tidligere Hunstad) tannklinikk. Hun og tannhelsesekretær Tove Støver har deltatt hele tiden, og et år senere kom tannpleier Aud Bøe med på laget. Begrunnelsen for valget var at de hadde mange pasienter i gruppe a) og at de fleste barn pusser tennene selv når de er i 10-årsalderen. De mente derfor

at det ville være nyttig med en systematisk opplæring av denne gruppen.

Teori, instruksjon og kontroll

Tre skoler tilhører klinikkens nedslagsfelt, og det er årlig 7–8 klasser som deltar. Kurset er ikke bare en teknisk instruksjon av barna, for her er opplæringen satt inn i en sammenheng. Først avtaler tannpleier tidspunkt med den enkelte lærer, så får lærerne tilsendt skriftlig informasjon vedlagt en brosjyre som skal distribueres til foreldrene.

Neste trinn er en tannhelsetime i hver klasse hvor tannpleier eller tannlege og en tannhelsesekretær deltar. Her får elevene vite hvorfor de kan få hull i tennene og tankjøttbetennelse, og de får en begrunnelse for at de bør pusse tennene to ganger daglig med fluortannkrem. Det legges vekt på systematikken i tannpussen og at alle tenner må pusses på alle sider. Undervisningen er lagt opp slik at elevene blir aktivisert, blant annet ved å studere billedmaterieell og å tegne sine egne tenner.

Etter denne timen er de klare for instruksjonen, som enten foregår på skolen eller tannklinikken, etter skolens valg. Hele teamet er med og instruerer to og to elever om gangen, og en klasse gjøres unna på ca. en halvtime. – Da er det liv og røre her på klinikken, forteller Aud Bøe og sier at alle de ansatte er ivrige og engasjerte på tannpusseda-gen.

Samtidig får elevene med seg time-



Disse tiåringene, Edvard (f.v.), Martin, Veronika og Thea, har vært på tannpussekurs og har fått sertifikat som bekrefter at de kan få ansvar for tannpussen selv, men det anbefales at en voksen kontrollerer resultatet av og til i prøveperioden som er på to år.